

עֲמֶלֶק ; יימח שמו וזכרו

- ותִּמְנַע הַיְתֵהּ פִּילְגֶשֶׁת, לְאַלְיָפוֹ בֶן-עֲשׂוֹ, וּתְלַד לְאַלְיָפוֹ, אֶת-עֲמֶלֶק ; אֱלֹהֵהּ, בְּנֵי עֵדָה אֲשֶׁת עֲשׂוֹ. (בראשית, ל"ו, 12)
- (13) וַיָּבֵא שְׂמוּאֵל, אֶל-שָׂאוּל ; וַיֹּאמֶר לוֹ שָׂאוּל, בְּרוּךְ אַתָּה לַיהוָה--הֲקִימֹתִי, אֶת-דְּבַר יְהוָה (14) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל, וַיְמַח קוֹל-הַצֹּאן הַזֶּה בְּאָזְנִי, וְקוֹל הַבָּקָר, אֲשֶׁר אֲנֹכִי שֹׁמֵעַ. (16) וַיֹּאמֶר שָׂאוּל מֵעַמְלֶקַי הַבְּיָאוֹם, אֲשֶׁר חָמַל הָעָם עַל-מִיטַב הַצֹּאן וְהַבָּקָר, לְמַעַן זִבְחַת, לַיהוָה אֱלֹהֵיךָ ; וְאֶת-הַיְתוּתָר, הַחֲרָמְנוֹ. {פ} (19) וְלָמָּה לֹא-שָׁמַעְתָּ, בְּקוֹל יְהוָה ; וַתַּעַט, אֶל-הַשָּׁלַל, וַתַּעַשׂ הָרַע, בְּעֵינֵי יְהוָה. (20) וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל-שְׂמוּאֵל, אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה, וְאַלְךָ, בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר-שָׁלַחְנִי יְהוָה ; וְאַבִּיָא, אֶת-אֲגַג מְלֶכֶךְ עַמְלֶק, וְאֶת-עֲמֶלֶק, הַחֲרָמְתִּי (23) ... מֵאִסְתָּ אֶת-דְּבַר יְהוָה, וַיִּמְאַסְדָּךְ, מִמְּלֶכֶךְ. {ס} (24) וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל-שְׂמוּאֵל חֲטָאתִי, כִּי-עֲבַרְתִּי אֶת-פִּי--יְהוָה וְאֶת-דְּבַרְיָךְ : כִּי גִרְאתִי אֶת-הָעָם, וַאֲשַׁמַּע בְּקוֹלִים (25) וְעַתָּה, שָׂא נָא אֶת-חֲטָאתִי ; וְשׁוּב עִמָּי, וְאַשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה (26) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל-שָׂאוּל, לֹא אֲשׁוּב עִמָּךְ : כִּי מֵאִסְתָּהּ, אֶת-דְּבַר יְהוָה, וַיִּמְאַסְדָּךְ יְהוָה, מֵהַיּוֹת מְלֶכֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל. (27) וַיִּסַּב שְׂמוּאֵל, לְלֶכֶת ; וַיַּחֲזֹק בְּכַנְף-מַעֲיָלוֹ, וַיִּקְרַע. (28) וַיֹּאמֶר אֵלָיו, שְׂמוּאֵל, קִרַּע יְהוָה אֶת-מַמְלַכּוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיָךְ, הַיּוֹם ; וַיִּתְּנָהּ, לְרַעַף הַטּוֹב מִמֶּךָ. (32) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל, הֲגִישׁוּ אֵלַי אֶת-אֲגַג מְלֶכֶךְ עַמְלֶק, וַיִּלְךָ אֵלָיו, אֲגַג מֵעַדְנָת ; וַיֹּאמֶר אֲגַג, אֲכֹן סָר מֵר-הַמְּנוּת. (33) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל--כַּאֲשֶׁר שָׁכַלָה נְשִׁים חַרְבָּדָה, בֶּן-תַּשְׁפַּל מִנְּשִׁים אִמָּדָה ; וַיִּשְׁסַף שְׂמוּאֵל אֶת-אֲגַג לִפְנֵי יְהוָה, בְּגִלְגָל. (שמואל א', פרק ט"ו)
- (8) וַיָּבֵא, עֲמֶלֶק ; וַיִּלְחַם עִם-יִשְׂרָאֵל, בְּרַפְדִּים : (9) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר-לָנוּ אַנְשִׁים, וְצֵא הִלָּחֵם בְּעַמְלֶק ; מָחָר, אֲנֹכִי נֹצֵב עַל-רֹאשׁ הַגְּבָעָה, וּמִטָּה הָאֱלֹהִים, בְּיָדִי : (10) וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ, כַּאֲשֶׁר אָמַר-לוֹ מֹשֶׁה--לְהִלָּחֵם, בְּעַמְלֶק ; וּמֹשֶׁה אָהָרֹן וְחֹוֹר, עָלוּ רֹאשׁ הַגְּבָעָה : (11) וְהָיָה, כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ--וַיִּגְבַּר יִשְׂרָאֵל ; וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ, וַיִּגְבַּר עַמְלֶק : (12) וַיְדִי מֹשֶׁה כְּבָדִים, וַיִּקְחוּ-אֶבֶן וַיִּשְׁלֹחוּ וַיִּשְׁמְרוּ תַחְתֵּימוֹ וַיִּשָּׁב עָלֶיהָ ; וַאֲהָרוֹן וְחֹוֹר תָּמְכוּ בְּיָדָיו, מִזָּה אַחַד וּמִזָּה אַחַד, וַיְהִי יָדָיו אֲמוֹנָה, עַד-בֹּא הַשָּׁמֶשׁ : (13) וַיַּחֲלֹשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת-עַמְלֶק וְאֶת-עַמּוֹ, לְפִי-חָרֶב : {פ} (14) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, כְּתֹב זֹאת זָכְרוֹן בְּסֵפֶר, וְשִׂים, בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ : כִּי-מָחָה אֶמְחָה אֶת-זָכְרֵךְ עַמְלֶק, מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם : (15) וַיִּבֶן מֹשֶׁה, מִזְבֵּחַ ; וַיִּקְרָא שְׁמוֹ, יְהוָה נָסִי : (16) וַיֹּאמֶר, כִּי-יָד עַל-כַּס יְהוָה, מִלְחָמָה לַיהוָה, בְּעַמְלֶק--מִדֶּר, דֶּר . (שמות, פרק י"ז)
- תְּרַגְּמוּ הַשְּׂבָעִים : פְּסוּק י"ב : "וַיְדִי מֹשֶׁה כְּבָדִים וַיִּקְחוּ אֶבֶן וַיִּשְׁלֹחוּ וַיִּשְׁמְרוּ תַחְתֵּימוֹ וַיִּשָּׁב עָלֶיהָ וַאֲהָרוֹן וְחֹוֹר תָּמְכוּ בְּיָדָיו מִזָּה אַחַד וּמִזָּה אַחַד וַיְהִי יָדָיו אֲמוֹנָה עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ".
- רַשִׁי : נְשׂוֹאוֹת בַּתְּפִילָה הַשְּׂמִימָה.
- רַשְׁבִּים : קִיּוּמִין בַּחוּזוֹק ; וְכֹן "וַתַּקְעֵנוּ יַתֵּד בַּמְּקוֹם נֶאֱמָר" (ישעיהו כ"ב, כ"ג)
- רַאבִּיעַ : א. כָּל אַחַד מִיָּדָיו ; עוֹמֵד בַּחוּזוֹק. ב. וַיִּשׂ אֹמְרִים שֶׁהוּא מַגְזֵר "וַיְהִי אֹמֵן אֶת הַדְּסָה"
- רַמְבַּ"ן : נִשָּׂא עֶשֶׂר אַצְבָּעוֹת לְרוּם הַשְּׂמַיִם וּלְרִמּוֹז עַל עֶשֶׂר סְפִירוֹת, לְדַבְּקָה בְּאֵמוּנָה הַנְּלַחֵם בְּיִשְׂרָאֵל ; וּבַכָּאן הַתְּבַאֵר הַעֲנִיין נְשִׂאוֹת כַּפִּיִּים בְּבִרְכַת כַּהֲנִים וְסוּדוֹ.
- (17) זָכוֹר, אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לָךְ עַמְלֶק, בְּדֶרֶךְ, בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם (18) אֲשֶׁר קָרָד בְּדֶרֶךְ, וַיִּזְנֹב בְּךָ כָּל-הַנְּחֻשָׁלִים אַחֲרֶיךָ--וְאֶתְּהָ, עֲנִיף וַיִּגַּע ; וְלֹא יָרָא, אֱלֹהִים (19) וְהָיָה בְּהִנָּחֵם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ מִכָּל-אֲיִבֶיךָ מִשְׁבִּיב, בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה-אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחְלָה לְרִשְׁתָּהּ--תִּמְחָה אֶת-זָכְרֵךְ עַמְלֶק, מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם ; לֹא, תִּשְׁכַּח. {פ} (דברים, פרק כ"ה)
- אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, גִּדַּל הַמֶּלֶךְ אַחְשָׁוְרוֹשׁ אֶת-הַמֶּן בֶּן-הַמְּדַנָּה הָאֲגָגִי--וַיִּנְשָׂאָהּ ; וַיִּשֶׂם, אֶת-כְּסָאוֹ, מֵעַל, כָּל-הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אֵתוֹ (מְגִילַת אֶסְתֵּר, פְּרָק ג', פְּסוּק א')

- "מאז שאנשים מדברים על אודות מלחמה, הם מדברים עליה במושגים של צדק ועוול. וכמעט מני אז יש ביניהם גם מי שלועגים לדיבורים שכאלה, רואים אותם כמופרכים, וטוענים שוב ושוב שמלחמה היא תופעה שמעל (או מתחת) לכל שיפוט מוסרי. המלחמה היא עולם בפני עצמו, שבו עצם החיים נתונים בכף הקלע, שבו הטבע האנושי נפרט לצורותיו היסודיות, ושבן כל דאלים גבר. כאן עושים האנשים כל שביכולתם להציל את חייהם ואת קהילותיהם, ואין כל מקום למוסר ולחוק. Inter arma silent leges : בעת מלחמה ידום חוק. " (מיכאל וולצר, מלחמות צודקות ולא צודקות, פרק א': נגד ריאליזם, עמוד 9)
- "...סוג השיפוט הראשון מאופיין בשמות תואר : אנו אומרים על מלחמה מסוימת שהיא צודקת או שאינה צודקת. השיפוט השני מאופיין באמצעות תואר הפועל : אנו אומרים שהיא מתנהלת בצדק או שלא בצדק. סופרים בני ימי הביניים ביטאו את ההבדל בעזרת מלות יחס, בהבדילם בין jus as bellum , צדק המלחמה , ובין jus in bello , צדק במלחמה. " (שם, פרק ב': פשע המלחמה , עמוד 31)
- "המקרא מצווה על השמדת עמלק.. וזה סותר לתפיסה של האדם – כל אדם – כנברא בצלם אלוהים...התביעה האכזרית היא היא מצות המוסר. יש לעקור את הרע הגמור כדי שלא יביא לידי השחתה כל מה שבא עמו במגע... ציווי כזה לא יעלה על דתו של בעל-מוסר. הוא יעלה על הדעת. הוא מוכרח לעלות על הדעת, ואיש המוסר מוכרח להיאבק בו כשם שנאבק יעקב עם המלאך במעבר יבוק , בלכתו למול פני עשו , שאם ייצא מנצח ממלחמתו באלוהים והברכה עמו יישאר צולע על ירחו. (אליעזר שביד, השמדת עמלק והורשת האמורי , מאזניים ל"ג)
- "מהות אהבת רעים הוא שיהיה אדם אוהב כל מין האנושי יהיה מאיזה עם שיהיה ויהיה מאיה לשון שיהיה בעבור שהוא אדם בצלמו ובדמותו...ולא יצא מכלל האהבה הזה אלא שניים – זה האחד בן אדם המדברי הנקרא ווילדער מאן שאין להם בתים ולא מום מיוחד רק אוכלים פירות והולכים ערומים... והשני הוא בן אדם מדיני אך עוסק בהשחתת העולם כמו הרוצחים והגנבים והשודדים וכדומה...למדברי אין לעשות רעה על חנם כאשר אסור לצער בהמה, אך למרצחים ולמשחתים מי שעושה להם רעה יפה עושה כי קוצים הוא מכלה ובאבדן הקוצים מן הכרם הפירות הטובים מתרבים כנזכר בספר המצוות ל"ד." (ספר הברית השלם, רבי פנחס ברבי מאיר מווילנה)
- "תמנע בת מלכים הייתה... ורצתה להתגייר. באה אצל אברהם יצחק ויעקב ולא קיבלוה. הלכה והייתה פילגש לאליפז בן עשיו... יצא ממנה עמלק שציער את ישראל, ומה טעמו של הדבר? משום שלא היה עליהם להרחיקה" (תלמוד בבלי, סנהדרין, צט :)

פקודת יום

יצחק לאור

לא כְּאִשֶׁר
תִּרְצֶה לַעֲשׂוֹת
אֵת אֲשֶׁר
עָשָׂה עִמָּלְךָ,
לְךָ כְּמוֹבָן,
רוח סוּף,
זְכוּר.

עִמָּלְךָ, קְרָא
עִמָּלְךָ לְמִי
שֶׁתִּרְצֶה לַעֲשׂוֹת
לוֹ מָה
שֶׁעָשָׂה עִמָּלְךָ,
לְךָ כְּמוֹבָן,
עֵבֶר.

אֶל תִּשְׁנוּה
שׁוּם דָּבָר
לְאִשֶׁר עָשָׂה
עִמָּלְךָ, לְךָ
כְּמוֹבָן, עֵבֶר.

זְכוּר
אֵת אֲשֶׁר
עָשָׂה עִמָּלְךָ,
לְךָ כְּמוֹבָן,
עֵבֶר.

עָשָׂה לַעֲמָלְךָ
מָה שֶׁעָשָׂה
עִמָּלְךָ, לְךָ
כְּמוֹבָן, עֵבֶר.

אִם לֹא
תִּמְצָא לְךָ